

Варварската кръвъ, несъмнено, е една голѣма прѣчка за възраждането на единъ народъ; неговиятъ дивъ характеръ, — подѣржанъ у турцитѣ още и отъ дивия фанатизмъ, отъ единъ неподобенъ митологически епизодъ, какъвто е мохамеданската религия и всѣка друга религия — всичко това е една композирана причина да се задѣржа възраждането, да се задѣржа влиянието на новитѣ възродителни елементи.

Но отъ тие духовни рудименти има нѣщо по-силно, което влива въ жилитѣ нова човѣшка кръвъ, и това Ботйовъ не виждаше или не приемаше: — радикалниятъ прѣвратъ въ економическитѣ и общественни отношения на империята, за който загатва К. Марксъ, и който докара и „критския шербет“¹⁾, и „анатомическия ножъ“, и всичкитѣ вълнения до 2-та половина на миналия вѣкъ, пакъ като-рѣчи и... самата българска революция.

Само едно нѣщо иде да редуцира грѣшката на публициста Ботйовъ и то е, че той вѣрва — вѣра, дошла тѣй късно въ края на неговия животъ — въ оная малка частъ отъ турското племе, която еднакво страда подъ яремътъ на тиранията, както и другитѣ „сиромаси“, и второ, че правителството и варварското племе, което подѣржа първото или заедно се подѣржатъ, които той вмѣстя въ рубриката „официална Турция“, тя именно се „изгубва“, че тая Турция не е въ състояние да прѣскочи своя исторически гробъ²⁾. За тая Турция е нуженъ „огнь и мечъ, кръвъ и революция...“³⁾.

Ботйовъ говорѣше за Интернационала, както и за новата общественна формация — работницитѣ, които еднакво пѣшкатъ отъ „сегашния общественъ

¹⁾ Съчинения, стр. 159.

²⁾ Съчинения, стр. 288, 307.

³⁾ Съчинения, стр. 286, 302.